

Oláh András

A transznysztriai konfliktus két évtizede és megoldatlanságának okai II.

A szerző tanulmánya, melyet két részben adunk közre, az immár 22 éve rendezetlen transznysztriai „befagyott konfliktus” történelmi gyökereit és történetét ismerteti, s arra a kérdésre keresi a választ, hogy mely tényezők hátráltatják mind a mai napig a konfliktus békés – Transznysztria Moldovába történő reintegrációjával végbemenő – lezárását. Fontos jelezni, hogy bizonyos kérdésekkel – mint az Európai Uniónak a konfliktus kezelésével kapcsolatban játszott szerepével – területi korlátok miatt jelen írás nem foglalkozik. A téma aktualitását nem csupán az elmúlt évben a Moldovával szomszédos Ukrajnában lezajlott, sok tekintetben párhuzamokat mutató események szolgálják, hanem a november 30-án lezajlott moldáviai parlamenti választások is.

„Jeges dermedtségben”: két évtized eredmény nélkül

Kezdeti próbálkozások a konfliktus elmozdítására: az első évtized az EBESZ égisze alatt

Az 1992-es, megoldás nélküli fegyverszüneti megállapodás óta számtalan kísérlet történt arra, hogy Transznysztria státuszát és Moldovával való kapcsolatát rendezzék. A megoldás kidolgozásában és a Dnyeszter-parti felek tárgyalóasztalhoz ültetésében kezdettől fogva fontos szerepe volt a külső, „harmadik” feleknek, kiváltképpen a konfliktusban leginkább érintett Oroszországnak és a szomszédos Ukrajnának, továbbá az 1993 áprilisában misszióját a nemzetközi szervezetek közül elsőként elindító, a tárgyalások jogi és intézményes kereteit biztosító EBEÉ-nek (a későbbi EBESZ-nek).¹

Az EBEÉ/EBESZ volt az első nemzetközi szervezet, amely Tiraszpolban (és a biztonsági sávban található Benderben) irodát nyitott. Célja a felek közti közvetítés, valamint az volt, hogy válaszokat találjon azokra a rendezéssel kapcsolatos kérdésekre, amelyeket a fegyverszüneti megállapodásban nem érintettek. A misszió alapító okiratában három fő célt nevezett meg, úgymint a Transznysztria státuszáról történő tárgyalások biztosítását, az orosz csapatok kivonásának elősegítését, továbbá az emberi jogok és a demokratikus átalakulás felügyeletét.² Az EBEÉ emellett 1993-as jelentésében már konkrét ajánlásokat fogalmazott meg egy megoldási konstrukció létrehozására is. Javaslatának tartalmi elemei között megtalálható volt a Transznysztria számára Moldován belül nyújtandó különleges autonóm státusz, jelentős törvényhozói, bírói és végrehajtói kompetenciákkal,

1 Lynch, Dov: *Moldova and Transnistria*. *Harmonie Papers*, No. 17, 2006, 113. o.

2 Scheffers, Bart: *EU involvement with the Transnistrian conflict: A Normative Power at Work?* Master's Thesis, University of Amsterdam, 2010, 41. o.

az orosz csapatok teljes kivonása és a biztonsági zóna demilitarizálása, Moldova hosszú távon történő, a szubszidiaritás elvén alapuló decentralizációja, valamint Transznyisztria úgynevezett „külső önrendelkezési joga” arra az esetre, ha a chişinăui kormányzat a jövőben a Romániával való egyesülés mellett döntene.³

Az EBESZ által biztosított tárgyalási felület több rendezési tervnek adott helyet az 1990-es évek második felében, és olyan jelentős megállapodásokhoz járult hozzá, mint az 1996. január 19-én aláírt orosz–ukrán–moldáv hárompárti közös nyilatkozat, amelyben a részes felek nem csupán a konfliktus gyors és békés megoldása mellett foglaltak állást, hanem Moldova szuverenitásának és területi integritásának elismerését is kinyilatkoztatták.⁴ Fontos azonban megemlíteni, hogy a több mint 40 aláírt dokumentum ellenére az évtizedben csak kevés kézzelfogható eredmény született,⁵ mivel ebben az időben az euroatlanti közösség figyelmének középpontjában olyan más, „forró” konfliktusok álltak, mint például a délszláv háború.⁶ Az évtized legjelentősebb megállapodását a Jevgenyij Primakov orosz külügyminiszter által előterjesztett, később a nevével fémjelezett moszkvai memorandum jelentette, amit a moldáv és transznyisztriai fél 1997. május 8-án írt alá az orosz fővárosban. A megoldási javaslat a Moldáv SZSZK 1990 decemberében fennálló határain belül egy „közös állam” létrehozására irányuló konstrukció tervét tartalmazta.⁷ Az aláírás pillanatában mind Moldova – amely immáron a transznyisztriai fél részéről is elismertnek találta területi integritását –, mind Transznyisztria – amely egyenrangú félként való implicit elfogadását látta abban, hogy a szerződést vele és nem Oroszországgal kötötték meg – sikerként könyvelte el a nyilatkozattételt.⁸ Rövid időn belül azonban vita alakult ki több homályos megfogalmazás értelmezéséről, kiváltképpen a „közös állam” fogalmáról, amely alatt Transznyisztria egy jövőben létrehozandó konföderatív államban elfoglalt, Moldovával egyenrangú szuverén entitásként való szerepét értette, míg Moldova értelmezése szerint ez a bizonyos „közös állam” már létezik is, s csupán Transznyisztriának mint régiónak az abban elfoglalt pozíciója kérdéses még.⁹ Nézeteltérések jelentkeztek ezenkívül még a szerződésben foglalt, a Dnyeszteren túli területeknek adott széles körű kompetencia értelmezéséről is, aminek következtében a tervezet gyakorlatba való átültetése végül nem valósult meg.

Végezetül fontos megemlíteni az 1998-as odesszai, valamint az 1999-es kijevei megállapodásokat is. Ezek közül az előbbi a „békefenntartó” oroszok fegyverkezésletének jelentős csökkentéséről, az utóbbi az öt „közös tér” (közös határellenőrzési, gazdasági, jogi, védelmi és szociális együttműködés) kialakításáról szólt. Azonban mindkét megállapodás pontatlan és megvalósíthatatlan volt, így meg is hiúsultak.¹⁰

3 Belitser, Natalya: *Transnistrian Conflict: State of Affairs and Prospects of Settlement*. *Black Sea News*, 2013. 01. 27.

4 Joint Declaration of the Presidents of the Russian Federation, the Republic of Moldova and Ukraine on a speedy political settlement of the Trans-Dniester conflict. *stefanwolff.com*.

5 Gherman, Natalia: *Transnistria since 1990 as seen from Chişinău*. *Occasional Papers in Romanian Studies*, No. 3., Moldova, Bessarabia, Transnistria, 2004. 186. o.

6 Rácz András: *Végtelen történet – a Moldova–Transznyisztria-konfliktus*. In Marton Péter (szerk.): *Államok és államkudarcok a globalizálódó világban*. Budapest, 2006, Teleki László Intézet, 156. o.

7 Scheffers, Bart: i. m. 41. o.

8 Belitser, Natalya: i. m.

9 Gherman, Natalia: i. m. 186. o.

10 Belitser, Natalya: i. m.

Fordulópont? – Az isztambuli csúcs

1999 novemberében már-már úgy látszott, hogy fordulat következett be a korábban megfeneklett tárgyalásokon. Az évezred utolsó EBESZ-csúcstalálkozóján a korábban minden csapatkivonással és fegyverzetcsökkentéssel kapcsolatos javaslat ellen élénken tiltakozó Oroszország – amelyet ebben az időben nem csupán általános nyugatbaráti irányváltása vezérelt,¹¹ hanem az is, hogy még javában tartott az 1990-es évek végének pénzügyi válsága is¹² – ígéretet tett a Transznisztriában „békefenntartóként” állomásoztatott katonáinak 2001, valamint az ott raktározott orosz arzenálnak 2002 végéig történő kivonására.¹³ A kötelezettségvállalás volt a feltétele annak, hogy a NATO-országok ratifikálják a hagyományos fegyveres erőkről szóló, úgynevezett CFE-szerződést, amelynek módosításáról az EBESZ-tagok megállapodtak a csúcson. Bár az orosz kivonás ugyan akadozva, de stabilan haladt az első években, és a 14. orosz hadsereg 40 ezer tonna körüli lőszerkészletének közel felét sikeresen haza is szállították a kezdeti időszakban, a folyamat 2003 környékére teljesen leállt,¹⁴ majd 2007-ben Moszkva hivatalosan is bejelentette a szerződés felfüggesztését. Az oroszok érvelése szerint Moldova és Transznisztria kétoldalú egyezményeiből fakadóan a megmaradt egységek már nem estek az isztambuli megállapodás hatálya alá, ezért azok kivonására nem kerülhet sor. Valójában azonban Moszkva a hely stratégiai jelentőségéből fakadóan nem vonta ki csapatait Transznisztriából.

A felsejlő megoldástól a tárgyalások mélypontjáig: az EBESZ-terv és a Kozak-memorandum

Az új évezred beköszönte – az isztambuli csúcs sikerét követően – nem várt fordulatot hozott a konfliktus rendezésével kapcsolatos kilátások terén. A Moldáv Kommunista Párt (PCMR) a 2001-es választásokon elért földcsuszamlásszerű győzelmét követően a Moszkva által is támogatott, „oroszbarát” Vladimir Voronin lett Moldova elnöke, aki kiemelt céljává tette a transznisztriai helyzet mihamarabbi rendezését. Ebben az optimista légkörben született az a rendezési konstrukció, amelyet a szakirodalom „EBESZ-tervként” hív. A Kijevben tartott EBESZ-találkozón 2002 júliusában a tárgyalófelek nemzetközi szakértők bevonásával olyan úttörő megállapodás-tervezetet dolgoztak ki, ami Moldova föderális állammá alakítására, alkotmányos rendszere kiépítésére, a hatalommegosztás rendjére tett javaslatokat, s azok gyakorlati megvalósításának felügyeletét az orosz és ukrán félre, valamint az EBESZ-re bízta volna.¹⁵ Bár a kijevi dokumentumot sokat bírálták, az volt az első komolyabb – föderális – elképzelés a konfliktus rendezésére,¹⁶ ami a jövőbeli elképzelések alapjává is vált.

11 Rácz András: *Végtelen történet...* i. m. 157. o.

12 Rácz András: *Moldova – a külső függések csapdájában*. *Nemzet és Biztonság*, 2009. 4. sz., 65. o.

13 „*Istanbul Document 1999*”. Organization for Security and Co-operation in Europe, 1999. 11. 19., 50. o.

14 Rácz András: *Moldova...* i. m. 65. o.

15 Harbo, Florentina: Can Federalism Cope with the Challenges of the Transnistrian Conflict? In: Heintz, Monica (ed.): *Weak State, Uncertain Citizenship: Moldova*. *Gesellschaften und Staaten im Epochenwandel*, 2008. 183. o.

16 Belitser, Natalya: i. m.

Az események pozitív irányba történő elmozdulásának hatására a 2003-ban munkáját megkezdő, Jaap de Hoop Scheffer vezette holland EBESZ-elnökség is prioritásként határozta meg a transznyisztriai helyzet rendezését. Az elnökség célja egy EBESZ-felügyelet alatt álló nemzetközi kontingens Moldovába küldése volt,¹⁷ amellyel az ott szolgáló „békefenntartó erők” „nemzetközivé tételét” szerették volna elérni. Céljuk az isztambuli megállapodás értelmében kivonás alatt álló orosz katonai egységek fokozatos felváltása volt. A holland vezetés azért is sürgette a folyamat elindítását, mert úgy vélekedett, hogy a mindkét fél számára nyújtott biztonsági garanciák nélkül – amelyek biztosítását a nemzetközi kontingens létrehozásában látták – nem születhet tartós politikai megállapodás.¹⁸ Az elnökség tárgyalásokat kezdeményezett a NATO-val és az Európai Unióval, s végül egy 1000 fős európai uniós kontingens kiküldetésében sikerült megállapodniuk. Bár Oroszország kezdetben támogatásáról biztosította a holland elnökséget, az EBESZ konkrét tervének nyilvánosságra hozatalát követően Vlagyimir Putyin orosz elnök – tartva attól, hogy a „békefenntartó” misszió nemzetközivé válásával az orosz érdekek csorbulnak – 2003 őszén a beavatkozás mellett döntött. Moldovába küldte az Elnöki Adminisztráció akkori helyettes vezetőjét, Dmitrij Kozakot, hogy még a megvalósítása előtt lépjen közbe és diplomáciai úton akadályozza meg a programot.¹⁹ Kozak – miközben az ötoldalú tárgyalások az EBESZ égisze alatt tovább folytatódtak – titokban mind Chişinăuval, mind Tiraszpollal diplomáciai tárgyalásokba kezdett, s pár hét leforgása alatt kidolgozta a saját – a későbbiekben nevével fémjelzett – *föderatív megoldási tervzetét*.²⁰ November 14-én, amikor William Hill nagykövet, az EBESZ moldovai missziójának vezetője a chişinăui orosz nagykövetségre látogatott, hogy átadja a holland elnökség időközben elkészült megoldási javaslatának tervzetét, majd annak elfogadását követően hivatalos keretek közt aláírják azt, Kozak már a saját kidolgozott programjával fogadta őt.²¹

A Kozak-memorandum egy fokozatosan kiépítendő föderatív államalakulat létrehozására tett javaslatot Moldovai Szövetségi Köztársaság elnevezéssel, amelyben a szövetségi ügyek terén – ezekben a döntéshozatalhoz 75%-os szavazati arányt kellett elérni – Transznyisztria a nagyságához képest aránytalanul nagy befolyást szerzett volna. A 26 fős szenátusban Transznyisztria – amely Moldova teljes népességének 12%-val rendelkezik – kilenc helyet kapott volna, és ezen felül az 5%-os gagauz autonóm térséget még négy szavazat illette volna meg a többségi moldáv népesség tizenhárom helyével szemben. A szenátusi helyek felosztása révén a Dnyeszteren túli területek beleegyezése nélkül,²² gyakorlatilag a gagauzok támogatása mellett sem dönthetett volna a moldáv kormányzat, s Transznyisztria bármely ügyben élhetett volna vétőjogával.

A memorandum másik lényegi pontja a Szergej Ivanov orosz védelmi miniszter és Szmirnov elnök által megkötött, a tervzethez csatolt azon megállapodás volt, amely-

17 Wróbel, Jacek: *Transnistria*. In: *Armed Conflicts in the Post-Soviet Region. Present Situation. Prospects for Settlement. Consequences*. Prace OSW, 2003, 55–56. o.

18 Lynch, Dov: i. m. 114. o.

19 Rácz András: *Végtelen történet...* i. m. 157. o.

20 Scheffers, Bart: *EU involvement with the Transnistrian conflict: A Normative Power at Work?* Master's Thesis, University of Amsterdam, 2010. 43. o.

21 Rácz András: *Végtelen történet – a Moldova–Transznyisztria-konfliktus*, 157. o.

22 Rácz András: *Moldova*, i. m. 66. o.

nek alapján Moldovát nem csupán „semleges, demilitarizált állammá” alakították volna – megtiltva ezzel bármilyen nyugati szövetségi rendszerhez való csatlakozását –, hanem kétezer új orosz „békefenntartó” húszeves állomásozását is kikötötték volna.²³

A memorandum elfogadása a Moszkva számára elképzelhető legjobb konstrukció lett volna, hiszen mind közvetlen katonai jelenlétén, mind közvetett transznysztriai befolyásán keresztül Moldovát teljesen fennhatósága alá vonhatta volna. A Moldova számára rendkívül előnytelen konstrukció ellenére Voronin elnök az „utolsó percig” hajlott annak aláírására, és csupán az EU és az Egyesült Államok közvetlen nyomására, illetve a tervezet tartalmának nyilvánosságra hozatalát követő hatalmas ellentüntetések hatására döntött november 24-én, egy nappal az aláírási ceremónia előtt – amelyen Putyin elnök személyesen is részt vett volna – a memorandum elvetése mellett. A visszautasítás heves rosszallást váltott ki az orosz fél részéről, Moszkva és Chişinău felívelő kapcsolatai pedig történelmi mélypontra süllyedtek.^{24,25}

Új start az annus horribilist követően: a közvetítői tervek

A moldáv–orosz kapcsolatok „elhidegülését” hozó és a rendezési tárgyalásokat megakasztó, sokak által csupán *annus horribilis*nek nevezett,²⁶ a bukott Kozak-memorandumot követő 2004-es év után több új konstrukció létrehozására történt próbálkozás, amelyek közül csak néhányat említek meg.

A 2003-as Kozak-memorandum után Moldova Oroszországtól való elfordulásának tulajdoníthatóan egyfajta politikai vákuum keletkezett. A megváltozott politikai helyzet olyan külső szereplőknek nyitott teret, mint Ukrajna, majd a 2000-es évek második felétől az Európai Unió, amely az egyik legfontosabb szereplővé vált. Fontos kiemelni, hogy 2005-től kezdődően az európai szervezet közbenjárásával indulhatott el a tárgyalások legújabb mechanizmusa: az 5+2-es megbeszélési fórum, amelynek keretében a korábbi szereplőkhöz az EU és az Egyesült Államok csatlakozott megfigyelőként. A tárgyalási sorozat nem sokáig tartott, azt 2006-ban felfüggesztették, és csak öt évvel később, 2011-ben indult újra.²⁷

Ukrajna esetében a korábbi, viszonylag passzív, kevésbé kezdeményező hozzáállást a 2004-es narancsos forradalmat követően egy sokkal inkább proaktív politika váltotta fel Viktor Juscsenko euroatlantista orientációjú ukrán elnök idején. Az ukrán kormány már beiktatása első napjait követően, 2005 januárjában elkezdte kidolgozni a másfél évtizedes konfliktus megoldására kialakított tervezeit. A tervezetek körül vita bontakozott ki, amely főként két intézmény szembenállásához volt köthető: Borisz Taraszjuk külügyminisztériumához és a Petro Porosenko – jelenlegi ukrán elnök – vezette Nemzeti Biztonsági és Védelmi Tanácshoz. Juscsenko kormányszata végül a tízpontos Porosenko-terv mellett döntött, amely sokkal inkább megközelítette a konfliktus ukrán érdekek mentén történő

23 Rácz András: *Végtelen történet...* i. m. 158. o.

24 Vigóczki Máté György: *Transznisztria: orosz kavics a bővülő Európa csizmájában*. Iránytű Intézet, 2012. 9. o.

25 Rácz András: *Moldova...* i. m. 66. o.

26 Herd, Graeme P.: *Moldova & The Dniestr Region: Contested Past, Frozen Present, Speculative Futures?* Conflict Studies Research Center, 2005. 8. o.

27 Vigóczki Máté György: i. m. 9. o.

rendezését, mint a Taraszjuk által felvázolt elképzelés. A Porosenko-terv, amelyet 2005 áprilisában mutattak be Voronin elnöknek, végül megbukott, mivel a moldáv vezetés számára elfogadhatatlan feltétel volt az azonnali választások kiírása a demokratikus intézményrendszerrel nem rendelkező Transznisztriában, annak ugyanis egyetlen eredménye a regnáló Szmirnov elnök uralmának legitimitációja lett volna.²⁸

Sokkal „sikeresebb” volt a még 2005. május 16–17-én Vinnyicában rendezett konferencián bemutatott, „7 lépéses” Juscsenko-terv. A terv – amely már tartózkodott attól, hogy konkrét intézményi struktúrákat határozzon meg, és a föderációs javaslattól is elhatárolódott²⁹ – első lépésben ismételen szabad és demokratikus választások tartását szorgalmazta Transznisztriában, amelyet azonban ezúttal független nemzetközi megfigyelők felügyelete mellett szeretett volna megtartatni.³⁰ Célja a választások kiírása útján egy reprezentatív vezetés hatalomba kerülésének elősegítése volt, amellyel az elképzelés szerint a tárgyalások is rugalmasabban folytak volna.³¹ A választásokat már ősszel le szeretnék volna bonyolítani, s 18 hónap alatt egészében rendezni kívánták a konfliktust, azt azonban utóbb az ukrán fél is belátta, hogy ennek nem volt realitása. A terv végül nem valósult meg – főként az év végén bekövetkezett ukrán kormányválság miatt, amely Ukrajna figyelmét más, számára fontosabb ügyek felé fordította –, ugyanakkor döntő tényezője volt annak, hogy a konfliktusban érintett mindkét fél alapvetően egyetértett a kezdeményezéssel. A tervezet mind a későbbi rendezési tervek, mind a 2007-es moldáv javaslatcsomag alapja lett. A 2006–2011 közötti időszak azonban ismételen a tárgyalások „befagyását” hozta el, amelyek csak 2011-ben „olvadhattak ki” újra.

Meseberg és a 2010-et követő változások: nagy remények, kevés eredmény

Az évtized vége jelentős politikai változásokat hozott. Moldovában 2010-ben – egy hosszasan elnyúló politikai válságot követően – a liberális párti Vlad Filat vezette Szövetség az Európai Integrációért (AEI) váltotta fel a közel tíz évig hatalmon lévő kommunista pártot. Az oroszokkal folytatott közvetlen kétoldalú tárgyalások előnyben részesítésének Voronin által képviselt politikájával („Russia First”) ellentétben a Filat-kormány a korábbi 5+2-es multilaterális konstrukciót részesítette előnyben,³² amely 2011 szeptemberében Moszkvában vette hivatalosan újra kezdetét.

A tárgyalások elindulásának nagy lendületet adott az a tény, hogy Moszkva kihátrált a sokak által a rendezés akadályának tekintett Szmirnov Dnyeszteren túli elnök mögül, s a konfliktus rendezése mögé állt. A tárgyalások folytatásának a 2010 júniusában aláírt Meseberg-memorandum szolgált alapul. A memorandumot – Angela Merkel német kancellár kezdeményezésére – Moszkva Németországgal írta alá azzal a céllal, hogy erő-

28 Rác András: *Végtelen történet*, i. m. 163–164. o.

29 Végh Zsuzsanna: *Moving Beyond Intractability: Conflict resolution in the case of Transnistria*. Master's Thesis, Central European University, 2012, 43. o.

30 Korobov, Vladimir – Byanov, Georgij: Ukraine: Inconsistent Policy toward Moldova. In: Kosienkowski, Marcin – Schreiber, William (eds.): *Moldova: Arena of International Influences*. Lexington Books, 2012, 224. o.

31 Popescu, Nicu: Transnistria's Survival. In: Heintz, Monica (ed.): *Weak State, Uncertain Citizenship: Moldova*, i. m. 67. o.

32 Végh Zsuzsanna: i. m. 43. o.

sítsék a két fél közötti kapcsolatokat és az együttműködést az európai biztonságpolitika és konfliktusrendezés terén. A Meseberg-memorandum – amellet, hogy közös orosz–európai konzultációs bizottság felállítását kezdeményezte – explicit módon a transznyisztriai konfliktus 5+2-es keretben történő rendezését is sürgette.³³

Nagy változást jelentett a konfliktus rendezésének esélyei terén a húsz éve hatalmon lévő Szmirnov elnök 2011. decemberi váratlan választási veresége is. A *de facto* „ország” a független jelöltként indult Jevgenyij Sevcsukot választotta új elnökének, aki meglepésszerűen nem csupán Szmirnovot, hanem a választások második fordulójában a Moszkva által támogatott Anatolij Kaminszki elnökjelöltet is közel 74%-os támogatással utasította maga mögé.³⁴ Bár Sevcsuk megválasztását követően nem rohant Chişinău „karjaiba” – és nem is szándékozik azt megtenni, részben Moszkva, részben a helyi transznyisztriai elit befolyása miatt –, személyében egy sokkal pragmatikusabb és a rendezés felé nyitottabb elnöke lett Transznyiszfriának, amit az eltelt időszakban folytatott tárgyalások dinamikus menete is jelez.³⁵

A pozitív fejlemények ellenére a konfliktus rendezése továbbra is várat magára, és a mai politikai folyamatok fényében kijelenthető, hogy a „jégbe fagyott” konfliktus megoldásához ma sem vagyunk sokkal közelebb, mint két és fél évtizede.

Miért nem sikerül „feltörni a jeget”? A rendezés akadályai

A gazdaságilag „életképtelen” Moldova

A gazdaságilag kettészakadt ország. Az eddigi rendezési kísérletek kudarcait tekintve joggal gondolhatnánk, hogy a transznyisztriai helyzet megoldásának legnagyobb akadályja a részes felek eltérő politikai céljaiból és érdekeiből származtatható. A valóságban azonban az első számú probléma mégsem politikai, hanem gazdasági eredetű. Miként arról már a történelmi részben szó esett, a szovjet időszak alatt lényeges gazdasági különbségek alakultak ki a Dnyeszter nyugati és keleti partja közt. Míg Transznyisztria a Szovjetunió egyik nehéz- és hadiipari „fellegrárává” vált, addig a besszarábiai területek megmaradtak iparilag fejletlen, mezőgazdasági területeknek. A Moldova területének 12%-át kitevő Dnyeszteren túli részek már a szovjet idők alatt is megközelítőleg 33%-át adták az ország ipari és közel 56%-át a teljes termelésének, amelyekből így nagyjából 60-70%-a származott a tagköztársaság bevételeinek ebben az időszakban.³⁶ Főként e gazdasági tényezők táplálták a termelésből javarészt részesedő ruszofon városi népesség elszakadás iránti vágyát az 1990-es évek elején. Ők joggal félhették gazdasági prosperitásuk elvesztését egy rendkívül szegény, független Moldova részévé válásuk esetén, s ezt még tetőzték azok az aggályaik, hogy az akkoriban különösen szegény Romániával történő egyesülés végbemehet a

33 Uo.

34 Rinnert, David – Parmentier, Florent: *Finding Common Denominators in the Eastern Partnership Region: Towards a Strategic French-German Cooperation in the Transnistrian Conflict*. Friedrich Ebert Stiftung, 2013, 12. o.

35 Popescu, Nicu – Litra, Leonid: *Transnistria: A Bottom-Up Solution*. ECFR, 2012, 2–3. o.

36 Bell, Imogen: *Eastern Europe, Russia and Central Asia 2003*. London, 2002, Europa Publications, 272. o.

két ország közt.³⁷ Transznyisztria elszakadását követően Moldova gazdaságilag rendkívül nehéz helyzetbe került, hiszen gyakorlatilag elvesztette nehézipara jó részét és erőművei háromnegyedét. A helyzet az elmúlt 20 év alatt sem változott, s egy 2000-es évekbeli adat szerint az ipari termelésnek még mindig 25%-a folyt a Dnyeszteren túli területeken, így Moldova továbbra is jelentős bevételektől esett el a szakadár köztársaság különállásával.³⁸

Energiapolitika. Moldova számára még nagyobb problémát jelent, hogy – a Szovjetunióban elfoglalt, iparilag központi pozíciójának eredményeképpen – Transznyisztria területén épültek ki az energiaellátásért felelős ipari struktúrák és hálózatok csomópontjai. A Moldova elektromosenergia-termelésének 87%-át adó erőművektől ennek következtében komoly függésben vannak a Dnyeszter nyugati területei is.³⁹

Ezenfelül – földrajzi helyzete okán – az Oroszországból jövő összes jelentősebb kőolaj- és földgázvezeték is a Dnyeszteren túli területeken keresztül halad át, ami komoly zavaró potenciált biztosít mind gazdasági, mind politikai téren a *de facto* államnak és rajta keresztül közvetetten Oroszországnak is Moldova felett. Ez a helyzet már csak azért is kritikus jelentőségű Moldova számára, mivel nyersanyagban szegény országgként földgázigényét csaknem teljes egészében Oroszországból kell fedeznie. Az orosz fél többször is megpróbálta kihasználni Moldova ráutaltságát, amikor a tárgyalások során az energiaárak megemelésének eszközével próbálta sakkban tartani.⁴⁰ Az egyik legemlékezetesebb példa erre az a 2005-ben történt eset, amikor Voroninnak az Európai Unióhoz való közeledésére mintegy azonnali válaszként az orosz fél jelentős gázáremeléssel próbált a moldovai félre nyomást gyakorolni, hogy hagyjon fel a tárgyalásokkal.⁴¹

Végezetül szintén függőséget jelent az, hogy a Moldova gázbeszerzését lebonyolító legnagyobb „vállalatban”, a Moldovagazban az orosz Gazprom egy 1999-es megállapodás eredményeként⁴² 50%+1 szavazatos többségi, Transznyisztria pedig saját vállalatán, a Tiraspoltransgaz-on keresztül 13,44%-os részesedéssel bír, ami Moldovának, amely így csupán 35,33%-ban tulajdonos, a számára nagyon fontos – a vállalat által hozott – energiaügyi döntésekbe való beleszólási lehetőségét lényegében minimalizálja.⁴³ Az ország egyesítésének lehetőségét tovább nehezíti az, hogy Transznyisztria – amely nyersanyaghiányos területként szintén teljes földgáz-behozatalra szorul – jelentős mennyiségű adósságot halmozott fel a saját késve vagy egyáltalán ki nem fizetett gázbehozatala után, amit Moszkva – mivel Transznyisztria hivatalosan Moldova része – a moldáv kormányzaton kér számon. Az adósság 2012-ben már 2,5-3 milliárd euróra rúgott, s kifizetése hatalmas terhet lenne Moldova számára egy jövőbeli egyesülés esetén.⁴⁴

Moldova tehát jelentős mértékben a „Dnyeszteren túliak” és az oroszok „jóindulatára” van utalva az energiaellátása terén, ez a tény pedig rendkívül sérülékennyé teszi az országot mind politikai, mind gazdasági téren.

37 Laoutides, Costas: *Preliminary Remarks on the Institutional Structures of Secessionist Movements – The cases of PKK, Iraqi Kurdistan, and Transnistria. Citizenship and Globalization Research Papers*, Issue No. 1, 2010. 22. o.

38 Rác András: *Végtelen történet...* i. m. 153. o.

39 Bell, Imogen: i. m. 272. o.

40 Rác András: *Moldova...* i. m. 65. o.

41 Vigóczki Máté György: i. m. 12. o.

42 *Gazprom's share in Moldovagaz no longer self evident?* Eurasia Energy Observer, 2009.

43 *Moldovagaz's annual Sareholders' meeting held.* *Gazpromnews*, 2004. 05. 06.

44 Vigóczki Máté György: i. m. 12. o.

Összegezve elmondható: Moldova gazdaságilag rendkívül sérülékeny és függőségeknek kitett ország, olyannyira, hogy a Moldáv Hírszerzési és Biztonsági Szolgálat 2013-as jelentése szerint már munkaképes állampolgárainak 25%-a (megközelítőleg 600 ezer és egymillió fő közötti létszám) kényszerült külföldre menni és ott – legtöbbször illegálisan – munkát keresni, mert odahaza nem talál arra lehetőséget.⁴⁵ Ezzel szemben Transznisztria nem csupán a fentiekben bemutatott előnyökkel és befolyásolási eszközökkel rendelkezik az „anyaország” felett, hanem viszonylag jól működő gazdasággal is. Moldova „gyengeségei” miatt nem képes gazdaságilag vonzó alternatívát ajánlani sem a transznisztriai vezetés, sem az ott élők számára, s ez az egyik legfontosabb indoka annak, hogy miért nem szeretnének az ott élők „visszatérni” Chişinăuhoz.

A de facto „állam”

Az elmúlt két és fél évtizedben egy többé-kevésbé működő „állam” jött létre a Dnyeszter keleti partján. Ahogyan arról a bevezetőben is szó esett, Transznisztria – a nemzetközi elismertség hiányától eltekintve – az államiság széles körű attribútumaival rendelkezik, így kiépített alkotmányos, közigazgatási és közszolgáltatási rendszere, pontosan körülhatárolt területe, saját elnöke, kormányzata, pénzneme, lobogója és himnusza van, s a mai napig a függetlenség elérésére törekszik. Vajon miként képes egy félmillió, nyersanyagban szegény, stratégiailag nehezen védhető, senki által el nem ismert „ország” nem csupán „fennmaradni”, hanem önálló politikát is folytatni?

Transznisztria önmagában nem lenne képes fennmaradni. Az „ország” ugyanannyira – ha nem még inkább – szegény nyersanyagban, mint Moldova, s kőolaj-, illetve földgáz-ellátását tekintve szintén teljes mértékig Oroszországra van utalva. Mivel Transznisztria Moszkva „előretolt bástyája” a régió geopolitikai térképén, a Gazprom évek óta rendkívül kedvezményes, illetve sok esetben teljesen ingyenes gázellátást biztosít Tiraszpolnak, amit akkor sem szüntet meg vagy függeszt fel, ha azt a transznisztriai kormányzat – az előző pontban említett módon – késve vagy egyáltalán nem fizeti ki.⁴⁶ A transznisztriai termékek e támogatások miatt viszonylag versenyképesek is tudnak lenni a világpiacon, ennek folytán az „ország” nem csupán gazdaságilag képes „megélni”, hanem erre hivatkozva nemzetközi elismerését is kéri, mondván, hogy gazdasági értelemben is önállóvá tudott válni (ami persze, mint a fentiekben láttuk, nem igaz).⁴⁷

A status quo fenntartása elsősorban Transznisztria politikai és gazdasági elitjének áll érdekében, amely az „ország” irányítását teljes mértékben ellenőrzése alatt tartja. Voronin moldáv elnök 2002-ben a „nemzetközi maffia székhelyének”, illetve „a csempészet erődjének” nevezte a Dnyeszteren túli területet, utalva annak „üzleti érdekeken” alapuló különállására. Transznisztria eliteje ugyanis nem csupán ipari kapacitásából és az oroszok által finanszírozott gazdaság bevételeiből prosperál, hanem a nemzetközi közösségen kívül állása miatt az illegális kereskedelem, a csempészet, valamint a maffiakereskedelem köz-

45 Jandl, Michael: *Moldova Seeks Stability Amid Mass Emigration*. Migration Policy Institute, 2013. 12. 01.

46 Karniewicz, Tomasz – Petrovická, Marie – Wunsch, Natasha: *The EU and Conflict Resolution in Transnistria*. NewSecEU, 2010, 5. o.

47 Popescu, Nicu: *The EU in Moldova – Settling conflicts in the neighbourhood*. Occasional Paper, No. 60, 2005, 17. o.

pontjává is vált. Bár a 2005-ben az EU által indított EUBAM határellenőrzési programnak köszönhetően a helyzet sokat javult, Transznyisztria Ukrajnával közös – Moldova által ellenőrizetlen – 452 km-es határa remek terepet ad a még mai napig is aktívan működő illegális kereskedelemnek.⁴⁸

Az oligarchák, hogy hatalmukat bebetonozva érdekeiket megvédjék, a politikai ellenléteket – amely esetleg megkérdőjelezhetné politikájukat – az emberi jogok folyamatos megsértésével teljes elnyomás alatt tartja, működésüket tiltja, illetőleg csírájában elfojtja. A közel 20 éven át a Vlagyimir Antyufjev vezette Állambiztonsági Minisztérium vasökölrel csapott le minden politikai vagy civil csoportosulásra és személyre, amely akár csak halvány jelét is adta a kormányzattól eltérő nézetének.⁴⁹ Transznyisztriában független média sem létezik, csupán az autoriter kontroll és kemény cenzúra alatt lévő, propagandacélokra működtetett állami média létezését tolerálják.⁵⁰ Transznyisztriában a demokrácia szabályait az elit írja, s ennek ténye kiváltképpen igaznak bizonyult a rendkívül központosított rendszert kiépítő Igor Szmirnov elnök ideje alatt. Bár Jevgenyij Sevcsuk személyében független jelölt tudott nyerni, de mozgástere – mint arról már korábban szó esett – a politikai rendszer mögött álló érdekhálózatok miatt meglehetősen korlátozott.⁵¹

A transznyisztriai elitnek az „orwelli” központosított állam létrehozásával nem csupán saját gazdasági hatalmának megszilárdítása volt a célja, hanem a zárt politikai rendszer segítségével annak biztosítása is, hogy csak a szűk befolyásos kör érdekeit – azaz Transznyisztria függetlenségét – képviselő vezetők kerüljenek hatalomra.

A transznyisztriai felső politikai-gazdasági elit az elmúlt két és fél évtizedben végig tudatosan törekedett a függetlenség megszerzésére egy gazdaságilag és politikailag stabil lábakon álló rendszer alapos kiépítésével. Bár a tárgyalások során számos alkalommal adtak hangot a kompromisszumra való nyitottságuknak, a valóságban mindvégig csupán a status quo prolongálása volt a céljuk, abban látták ugyanis saját anyagi (és ezzel együtt politikai) érdekeik egyedüli védelmét.

Az orosz „békefenntartók” kérdése

A transznyisztriai válság „külső” dimenzióját, s egyben a rendezés egyik legfontosabb vizsztatartó erejét mai napig az ország területén állomásozó orosz „békefenntartó” csapatok jelenléte és rendezetlen státusza képezi. Az 1992-es fegyverszüneti egyezmény értelmében – ahogyan arra korábban már utaltam – Moldova beleegyezett abba, hogy a 14. volt szovjet hadsereg bizonyos egységei a Dnyeszter menti biztonsági zóna „békefenntartó” erejébe olvadhassanak. Az 1995 óta az Orosz Erők Operatív Csoportjának (*Оперативная группа российских войск* – OGRV) nevezett egység teljes kivonását Moldova többször is kezdeményezte (e vonatkozásban a már korábban említett isztambuli csúcs érte el a legnagyobb „sikert”), azonban Oroszország nem volt hajlandó erre. Jelenleg körülbelül 1200 fős – a moldávnál sokkalta felszereltebb és modernebb fegyverzettel rendelkező –

48 Végh Zsuzsanna: *Winds of Change in the Transnistrian Settlement Process*. HIIA Papers, 2012/1. 6. o.

49 *Moldova: Regional Tensions Over Transdnistria*. ICG Europe Report, No. 157., 2004, 12. o.

50 Laoutides, Costas: i. m. 24. o.

51 Popescu, Nicu: i. m. 19. o.

kontingens tartózkodik az OGRV keretében Transznisztriaiban, amelynek állomásoztatását Moszkva az ott lévő, kivonásra váró volt szovjet katonai felszerelések és közel 20 ezer tonna – javarészt Cobasna városában raktározott⁵² – *lőszer védelmével indokol*.⁵³ Moszkva ezenfelül azzal magyarázza a Moldova szuverenitásának megsértésével járó katonai jelenlétét, hogy ameddig Transznisztria státuszát nem rendezik, és nem zajlik le a békés átmeneti időszak, addig csapatai biztosítják, hogy a dolgok „rendben menjenek”. A valóságban azonban Transznisztria csupán Moszkva „előretolt katonai bázisa”, amelyet stratégiai és biztonságpolitikai okokból nem kíván feladni. Bár Moszkva többször is kinyilatkoztatta a konfliktus békés rendezésén és a moldáv állam területi integritásán alapuló újraegyesítés melletti elkötelezettségét, nagy valószínűséggel csak egy olyan „egyesült Moldova” megszületésére adná áldását, amelyben Transznisztria jelentős befolyással bír a döntéshozatalra (Kozak-memorandum), s így Moszkva közvetett módon bele tudna szólni Moldova ügyeibe. Moldova az Andrej Kozirjev volt orosz külügyminiszter által definiált „közel-külföld”, az Oroszország számára stratégiaileg kulcsfontossággal bíró befolyási övezet egyik fontos országa, amelynek elvesztését vagy – ami számára még rosszabb – esetleg egy katonai szövetségi rendszerhez (NATO) csatlakozását Moszkva nem engedhetné meg magának.⁵⁴ A megoldás egy katonailag semleges ország kialakítása lehetne, amelyben alkotmányos garanciák biztosítanák, hogy Moldova nem csatlakozik katonai szövetségekhez és nem biztosít számukra támaszpontot.

Összegzésképpen: a transznisztriai konfliktus egyik legnagyobb és egyben „külső” akadályának a Moldova területén állomásozó orosz csapatok státuszának, kivonásának kérdésköre tekinthető, ami azt az állítást erősíti meg, hogy Oroszország beleegyezése nélkül tartós és fenntartható megoldási konstrukció nem jöhet létre.

A román egyesülés gondolata

Moldova Romániával történő „egyesülésének” gondolata még két és fél évtizeddel a konfliktus kitörése után is nagy hatással van a konfliktus rendezésére. A gondolat eredetének fő forrása az a már említett második világháborús „emlékkép” a Dnyeszteren túliak számára, amikor történelmének egyik legsötétebb időszakát kellett átélnie azt követően, hogy a Román Királyság haderői bevonultak a transznisztriai területekre, s ott az egyik legnagyobb vérengzést követték el a holokauszt során a helyi lakosság ellen. Az 1990-es évek elején a Moldovai Népi Front – az akkoriban legerősebb politikai mozgalom – egyes radikális elemei az egyesülés gondolatát a zászlajukra tűzték, s azt a rendszerváltást követő román vezetés egy része is nyíltan támogatta.⁵⁵ Az 1990-es évek közepétől kezdődően azonban egyre inkább túlsúlyba kezdtek kerülni azok, akik nem támogatják az egyesülést. Egyrészt a moldáv társadalom nem találta vonzósnak azt az alternatívát, hogy Moldova – az amúgy is szegény – központosított Románia legszegényebb és kicsi tartományává

52 Scheffers, Bart: i. m. 37. o.

53 Wolff, Stefan: *The Transnistrian Issue: Moving Beyond the Status-Quo*. European Parliament's Committee on Foreign Affairs, 2012. 16. o.

54 Karniewicz, Tomasz – Petrovická, Marie – Wunsch, Natasha: i. m. 6. o.

55 *The Transdnestrian Conflict in Moldova: Origins and Main Issues*. CSCE Conflict Prevention Centre, 1994. 3. o.

váljon. Másrészről szláv eredetű népességének 70-75%-a – amely a nyugat-besszarábiai területeken élt – természetszerűen szintén félt volna beolvadni egy „nagyromán államba”, ahol valószínűleg még kevésbé tudták volna érdekeiket érvényesíteni.

E folyamatok eredményeképpen az 1994-es parlamenti választásokon az „egyesülés-párti” MNF már csupán a szavazatok 7,5%-át szerezte meg, szemben az egyesülést ellenző pártokkal, amelyek elsőprő többséggel megnyerték a választásokat.⁵⁶ A nem sokkal a választásokat követően 75%-os részvételi aránnyal megtartott népszavazáson a résztvevők 95%-a voksolt Moldova további függetlensége mellett.⁵⁷ E társadalmi véleménynyilvánításokat követően Moldova el is törölte az 1990-től hivatalos *Deșteaptă-te, române!* (Románok, ébredjetek!) című román himnusz, ⁵⁸ s helyette a 19. század nagy moldáv költője, *Alexei Mateevici* által írott *Limba noastră* (A mi nyelvünk) című himnusz fogadta el.

Az 1990-es évek történéseit követően hosszú ideig nem merült fel az egyesülés gondolata, azonban Traian Băsescu román elnök 2006-ban – rövid idővel Románia 2007-es EU-csatlakozása előtt – ismét felvetette Voronin elnöknek, aki azonban ezt visszautasította.⁵⁹ Băsescu ezt követően is megpróbálta Chișinău közelebb hozni Bukaresthez, többek közt a moldáv állampolgároknak igényelhető román útlevél kérelmezésének megkönnyítésével, amit 2007-ben – akkori adatok szerint – 800 ezer moldáv állampolgár (azaz a lakosság 20%-a) kérelmezett.⁶⁰ Bár Iurie Leancă jelenlegi moldáv miniszterelnök egy 2013 novemberében a vilniusi csúcstól előtt vele készült interjúban Moldova és Románia egyesüléséről mint a jövőbeli moldáv uniós tagsággal létrejövő „természetes” folyamatról beszélt,⁶¹ ezen nem a két ország politikai egyesülését, hanem az EU-ba mint közös térbe kerülését értette. Mindezek ellenére az elmúlt időszakban egyre többen akadnak Romániában mind a lakosság, mind a politikai elit, mind az értelmiség köreiből, illetve Moldovában is, elsősorban a fiatalság és a városi középosztály rétegeiben, akik támogatnák a két ország jövőbeli tényleges egyesülését.⁶²

Summázva a fentieket, való igaz ugyan, hogy az 1990-es évek közepe óta nincs konkrétan napirenden az egyesülés Románia és Moldova politikájában, annak társadalombeli támogatottsága az elmúlt időszakban mégis jelentősen emelkedett – főként Románia uniós tagságának köszönhetően –, amit semmiképpen sem szabad figyelmen kívül hagyni. Mivel Transznyisztria elszakadásának az „egyesülés gondolata” volt az egyik fő oka, s az a mai napig félelmet kelt az ott élő ruszofon lakosságban, ezért ez a kérdés mindenképpen akadályt képez a tárgyalásokon, még ha nem is annyira nehezen megoldható, mint azok a problémák, melyeket az előző pontokban mutattam be.

56 A választásokat az Agrár Demokrata Párt nyerte 43,2%-al, míg a második helyen a Szocialista/Egység Blokk végzett a szavazatok 22%-val. Mindkét párt ellenezte az egyesülést Romániával.

57 *The Transdnestrian Conflict...* i. m. 4. o.

58 Waters, Trevor R. W.: *Security Concerns in Post-Soviet Moldova: The Roots of Instability. Occasional Papers in Romanian Studies*, No. 3., Moldova, Bessarabia, Transnistria, School of Slavonic and East European Studies, 2003, 201. o.

59 Vigóczki Máté György: i. m. 13. o.

60 *Vonzó román útlevél: már minden ötödik moldáv folyamodott az EU-tag Románia állampolgárságáért. VG Online*, 2007. 03. 01.

61 *Iurie Leancă moldovai kormányfő: „Az Európai Uniót keresztül megtörténik majd Moldova Köztársaság és Románia természetes egyesülése – Adevărul Moldova*. EuroCom Romániai Sajtófigyelő, 2013. 11. 12.

62 Vigóczki Máté György: i. m. 14. o.

A „kettészakított” népesség

Végül, de nem utolsósorban a konfliktus megoldásának van egy kimondatlan hátráltató tényezője is, ez pedig nem más, mint a két egymástól elválasztott terület lakosainak apatikus viszonya a megoldáshoz, illetve a civil társadalmak amúgy is gyenge mivolta.

A moldovai társadalom nézőpontja. Egy 2012-ben készült felmérés szerint a moldovai részen élő lakosok összesen 2%-a gondolja, hogy Transznyisztria az ország legegésőbb problémája, és prioritásként a második helyre is csak 5%-uk teszi. A közvélemény-kutatások adatai szerint a konfliktus rendezésének szükségessége általában a kilencedik vagy tizedik legfontosabb megoldandó probléma az emberek prioritásának listáján, amelyet messze megelőznek olyan napi problémák, mint a szegénység, a bűnözés vagy az infláció.⁶³ A két terület elszakadása óta egy egész generáció nőtt fel egymástól elszakadva, nagyon keveset tudva a másiktól. A nehéz gazdasági és szociális helyzet miatt a Dnyeszter mindkét partján élőknek elsősorban saját mindennapi problémáikkal kell szembenézniük, s emiatt a konfliktus gyors megoldásának szükségessége nem merül fel.⁶⁴ Ezt akár pozitívumnak is tekinthetnénk, hiszen így a válság nem tudott átcsapni fegyveres szakaszba, mint más „befagyott” konfliktusok esetében. A hátrány azonban, hogy a társadalom nagyfokú „érdektelensége” miatt a moldovai lakosság a közvélemény-kutatások szerint nem lenne hajlandó jelentős engedményeket tenni a transznyisztriai félnek, s többségük a föderális terveket emiatt nagymértékben ellenzi, ami ennek következtében hátráltatja a konfliktus sikeres megoldását.⁶⁵

A transznyisztriai „identitás”. Transznyisztriában – Moldovával ellentétben – tudatos állami tevékenység is zajlik annak érdekében, hogy az ott élők ne érezzék szükségesnek az újraegyesülést. A Dnyeszteren túli vezetés a terület elszakadása óta a „transznyisztriai identitás” kialakításán dolgozik abból a célból, hogy összefogja az ott élő lakosokat az egyesüléssel szemben. Kezdetben ez az egyesítő erő a nyelvkérdéssel kapcsolatban volt sikeres – nevezetesen, hogy újraegyesülés esetén a ruszofon népesség jelentős hátrányba kerülne, mivel a chişinău-i kormányzat a moldávot tette meg hivatalosnak az állami és közszférában. Az 1994-es moldáv alkotmány után – amelyben széles körű nyelvi autonómiát biztosítottak a kisebbségeknek – a gazdaság került a középpontba. Az ezzel kapcsolatos nézetek szerint Transznyisztria csak rosszul járna a „szegény Moldovával” történő egyesülése esetén. Az „ország” vezetése ebből a célból folyamatos propaganda-hadjáratot folytat, amellyel sikeresen hangolja a „transznyisztriaiakat” az újraegyesítés ellen.⁶⁶ Teszi mindezt úgy, hogy a lakosság messze nem homogén, elég utalni arra, hogy a moldávok alkotják a többséget 32%-kal.⁶⁷ A transznyisztriai vezetés ezenfelül a politikai ellenzékkel és a médiával együtt azokat a civil kezdeményezéseket is elnyomja, amelyek nem egyeznek meg a kormányzat nézeteivel.⁶⁸

63 Popescu, Nicu: *Transnistria: A Bottom-Up Solution*. ECFR Policy Brief, 2012 September, 3. o.

64 *Transnistria*. People's Peacemaking Perspectives Project Paper, Safer World Conciliation Resources, 2011. 4. o.

65 Scheffers, Bart: i. m. 38. o.

66 Popescu, Nicu: *The EU in Moldova*, i. m. 21–22. o.

67 Laoutides, Costas: i. m. 24. o.

68 Popescu, Nicu: *Democracy in Secessionism: Transnistria and Abkhazia's Domestic Policies*. CPS International Policy Fellowship Program, 2005–2006, 6. o.

Összefoglalva a fentieket, a konfliktus megoldásának tehát kimondatlan, ugyanakkor annál meghatározóbb akadályozó tényezője a megfelelő társadalmi támogatottság, illetve a kialakult helyzet rendezése felé való nyitottság hiánya a Dnyeszter mindkét partján.

Következtetések

Összegzésképpen elmondható, hogy Moldovát és Transznyiszfriát – mivel a szovjet idők előtt a két terület soha nem tartozott közös államalakulathoz – nemcsak a köztük lévő Dnyeszter folyó, hanem a két parton élők több mint fél évezredes eltérő történelme és ebből eredően eltérő kulturális és nyelvi identitása is elválasztja egymástól. A kettészakítotttságot tovább tetőzte a szovjet idők öröksége, amely olyan politikai és gazdasági éket vert a két fél közé, amely végül a transznyisztriai elit által vezetett – és mind a mai napig támogatott – elszakadáshoz, ily módon a konfliktus kialakulásához és az azóta is fennálló „befagyott” állapothoz vezetett.

Az elmúlt két évtized megoldási konstrukciói ugyan sorra megbuktak, viszont rávilágítottak néhány fontos tényezőre. Egyértelművé vált, hogy az EBESZ által biztosított tárgyalási keretrendszer, az úgynevezett 5-ös tárgyalási mechanizmus a kezdeti optimizmus ellenére sem volt képes a konfliktus rendezésének folyamatát pozitív irányba mozdítani, s a későbbi, +2-es formáció sem járt több sikerrel. A kudarc mögött elsősorban az állt, hogy ez a tárgyalási mechanizmus az abban vétőjoggal bíró orosz és transznyisztriai felek számára kiváló eszközt biztosított a status quo prolongálására. A fentiek következtében Oroszország továbbra is Transznyiszfriában állomásoztathatta a szovjet időkből ott maradt 14. hadseregét egyfajta „előretolt bástyaként” – magához láncolva ezzel Chişinău-t –, illetve a transznyisztriai elit saját gazdasági és politikai előnyeinek megtartása céljából szintén fenn tudta tartani az általa *de facto* kiépített oligarchaállamot. A helyzetet tovább nehezíti az is, hogy míg az orosz „köldökszinór” révén Transznyiszfria képes volt fennmaradni és az elmúlt 22 évben relatíve stabil államképződményként megszilárdulni, addig vele szemben mind gazdaságát, mind energiabiztonságát tekintve rendkívül gyenge, az orosz érdekeknek erősen kiszolgáltatott Moldova ül a tárgyalóasztal másik oldalán. Végezetül a megállapodás esélyét nem könnyíti az sem, hogy huszonkét év eltelte után a két part egyik oldalán élő lakosság sem érzi prioritásnak a konfliktus megoldását. Míg a moldáv lakosságot sokkal inkább érdekli mindennapi boldogulása, addig a „transznyisztriaiak” a „nagyromán érdekszférától” való történelmi félelmeik következtében, illetve a Tiraszpolban kiépült „orwelli államvezetés” propaganda-hadjárata eredményeként ellenzik az újraegyesítést.